

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปกครองของประเทศไทยในปัจจุบันเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ค่อนข้างสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ใน ส่วนที่ 10 แนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน มาตรา 87 (1) ที่ว่า “ส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทั้งใน ระดับชาติและระดับท้องถิ่น” (สมศักดิ์ น้อยนคร. 2553 : 2) แสดงให้เห็นว่าในการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และ วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ต่างให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย สาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ในทุกระดับ รวมทั้ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรม ในสังคม โดยให้ความสำคัญการสร้าง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทย สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการ สร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี ภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐ ที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวม และเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในกระบวนการพัฒนาประเทศ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11. 2555 : 54)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองนั้น นับเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีความสำคัญมากในการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้เข้ามา มีส่วนร่วม มีส่วนรู้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอำนาจรัฐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองมีหลายรูปแบบ แต่ทุกรูปแบบเป็นเรื่องของความสมัครใจ ปราศจากการบังคับ รูปแบบการมีส่วนร่วมจึงมีตั้งแต่รูปแบบเล็ก ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การอภิปรายทางการเมือง การเขียนจดหมายแสดงความคิดเห็น ไปจนถึง รูปแบบที่มีน้ำหนักมากขึ้น เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การช่วยผู้สมัครรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเดินขบวน การวิ่งเต้น เพื่อให้ผู้นำทางการเมืองออกกฎหมายหรือ

ยอมรับในนโยบาย ที่ตนเรียกร้อง ตลอดจนเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือองค์การทางการเมือง การปกครองทั้งหลาย (พวง รสใจ. 2554 : 2)

สภาพสังคมปัจจุบันผู้หญิงไม่เสมอภาคกับผู้ชาย ทั้งในด้านสิทธิ การตัดสินใจทางการเมือง การเมืองการได้รับการยอมรับ เป็นต้น แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 30 และ มาตรา 80 ได้วางหลักประกันความเสมอภาคหญิงชายไว้ และกำหนดให้รัฐต้องมีหน้าที่จัดให้ มีมาตรการใด ๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้หญิงสามารถเข้าถึงสิทธิและโอกาสต่าง ๆ อย่างเสมอภาคกับผู้ชาย เหตุที่จำต้องผลักดันให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองและการบริหารมากขึ้น โดยเฉพาะในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะการที่จะดำเนินการผลักดันนโยบายทางสังคมที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคม และโดยเฉพาะในการพัฒนาเด็กและสตรีในระดับพื้นฐาน ทางสังคมที่ใกล้ชิดกลุ่มที่มีความจำเป็นมากขึ้น เพราะสตรีมีลักษณะที่ละเอียดอ่อนที่จะสามารถ สังเกต และเข้าใจในปัญหา ความต้องการ และการนำไปกำหนดเป็นนโยบายที่เหมาะสมต่อเด็ก และสตรีต่อไป และสังคมต้องตระหนักว่า การพัฒนาเด็กและสตรีเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคม (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ. 2549 : 168)

องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างท่าแจ้ง ก็ยังเป็นอีกชุมชนหนึ่งที่ผู้นำสตรีในพื้นที่ยังมีบทบาท ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในส่วนน้อย ซึ่งจากการที่ผู้วิจัย ได้มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนในตำบลอย่างท่าแจ้ง โดยเฉพาะการรวมกลุ่มของสตรีหรือบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากข้อมูลสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างท่าแจ้ง สามารถสรุปได้ว่าอาจมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบหลาย ๆ ด้าน ดังนี้

สังคมและสภาพทั่วไปยังเป็นสังคมชนบท การรวมกลุ่มของผู้นำสตรีตำบลอย่างท่าแจ้ง เป็นลักษณะกลุ่มจัดตั้ง คือ มีการตั้งกลุ่มผู้นำสตรีแต่ละหมู่บ้าน แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจ การวางแผน ที่ดีในการที่จะพัฒนาระบบของการรวมกลุ่ม (องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างท่าแจ้ง. 2555 : 11-14) ด้านลักษณะของความเป็นผู้นำทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ยังไม่มีบทบาทมากนัก มักไม่ได้รับความเชื่อถือเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่กลุ่มผู้นำสตรีเป็นกลุ่มพลังที่สำคัญต่อระบบการเลือกตั้งทุกระดับไม่ว่าระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ มีการแสดงออกทางความคิดเห็นด้านการเมืองน้อย ทั้งที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ต้องการเน้น “การพัฒนาคน” ได้เปิดโอกาส ให้สตรีมีการพัฒนาขีดความสามารถของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งความสามารถศักยภาพ ให้เท่าเทียมผู้ชาย (สมยศ หนูหนอง. 2550 : 3) ดังกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างท่าแจ้ง ที่ผ่านมา สตรีได้รับการเลือกตั้งเพียง 3 คน จากจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งสิ้น จำนวน 20 คน (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำองค์การบริหารส่วนตำบลอย่างท่าแจ้ง. 2552 : 12)

อายุ ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลมีมากขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น (Milbrath and Goel. 1977 : 134) และยังมีปัจจัย 3 ประการ ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชุมชน การมีเวลาสำหรับการเมือง การมีสุขภาพดี แต่ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยังทำแจ้งพบว่ายังขาดความกระตือรือร้น และขาดความมั่นใจ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนมากจะมุ่งเน้นในการสร้างสถานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวให้ดีขึ้น

สถานภาพ สมาชิกในครอบครัวที่ประกอบด้วย สามี ลูก พ่อ แม่ ตลอดจนผู้ที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ก็เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจ ในการส่งเสริม ให้กำลังใจ จูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง หากขาดการสนับสนุนจากคนในครอบครัวก็จะเป็นปัญหาและอุปสรรค ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ ก็มาจากการที่คนในครอบครัวไม่เข้าใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม และต้องการเรียกร้องความสนใจ (พุง รสใจ. 2554 : 52)

การศึกษาซึ่งถือเป็นรากฐานของความรู้ ส่วนมากจะจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ทำให้มีการพัฒนาขีดความสามารถและมีส่วนร่วมทางด้านการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษา (สกวเดือน เวชสัมพันธ์. 2549 : 1) ก็อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่มผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยังทำแจ้ง ไม่กล้าแสดงออกทางด้านการเมือง และมักจะไม่มีความคิดเห็นคล้อยตามผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่า จึงทำให้การเลือกตั้งท้องถิ่นที่ผ่านมาสตรีแทบ ไม่มีโอกาสได้รับการเลือกตั้งเลย

อาชีพ ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมทางด้านการเมืองส่วนท้องถิ่นของกลุ่มผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยังทำแจ้ง (สมยศ หนูหนอง. 2550 : 3) เพราะสภาพทั่วไปเป็นสังคมชนบท ผู้นำสตรีในพื้นที่มีอาชีพทางเกษตรกรรม มีการทำนา ปลูกผัก และเลี้ยงปลา เป็นการ ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้บ้าง ทำให้ไม่มีเวลาที่จะ คิดถึงเรื่องอื่น ต้องประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว

รายได้ บริบททางเศรษฐกิจ ประเทศที่มีความเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ หรือ ฐานะการครองชีพสูง ก็จะมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่า โดยประชาชนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าประเทศที่ยากจน (นัทธ์หทัย ชันคุณจรูญรัตน์. 2552 : 16) ทำให้ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยังทำแจ้ง ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับที่ต่ำ ก็อาจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยเพราะต้องแบกรับภาระหน้าที่และความกังวลอยู่กับเรื่องการค้าขายเป็นสิ่งสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ได้กล่าวไปแล้วนั้น ยังขาดการศึกษาอย่างเป็นระบบที่จะชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีขององค์การบริหารส่วนตำบลยังทำแจ้ง ที่แท้จริงเป็นอย่างไร รวมทั้งแนวทางที่จะส่งเสริมให้ผู้นำสตรีได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี ซึ่งมีความสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความจริงในการพัฒนา รูปแบบทางการเมืองตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับประเทศ ผลการวิจัยจะทำให้ทราบถึงปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนให้ผู้นำสตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น รวมถึงบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมต่าง ๆ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหา และการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำสตรีในภายหน้าได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

สมมุติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง
2. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ กลุ่มผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่กลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา อบต. กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่ม อสม. กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 247 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง. 2555 : 14)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ คือ กลุ่มผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แก่กลุ่ม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา อบต. กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล กลุ่ม อสม. กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 153 คน โดยการกำหนดขนาดตัวอย่างตามวิธีของ ยามานะ (Yamane. 1973 : 727)

2. ด้านเนื้อหา คือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 5 ด้าน ได้แก่ การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ การติดตามข่าวสารทางการเมือง การเข้าร่วมกลุ่มผลประโยชน์

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรี กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 5 ด้าน คือ

- 3.2.1 การมีส่วนร่วมด้านการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง
- 3.2.2 การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
- 3.2.3 การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ
- 3.2.4 การมีส่วนร่วมด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง
- 3.2.5 การมีส่วนร่วมด้านการรวมกลุ่มผลประโยชน์

4. พื้นที่ศึกษา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 10 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสำโรง หมู่ที่ 1 บ้านปลาเค็ด หมู่ที่ 2 บ้านปลาปัด หมู่ที่ 3 บ้านท่าศาลา หมู่ที่ 4 บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 5 บ้านสว่าง หมู่ที่ 6 บ้านยางท่าแจ้ง หมู่ที่ 7 บ้านหนองบัวเรียน หมู่ที่ 8 บ้านโนนเมือง หมู่ที่ 9 บ้านยางท่าแจ้ง หมู่ที่ 10

5. ระยะเวลาในการศึกษา ระหว่าง 1 พฤษภาคม 2555 ถึง 30 กันยายน 2555

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 5) 2546 และในการศึกษาค้างนี้หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

2. ผู้นำสตรี หมายถึง ผู้นำสตรีที่อาศัยอยู่หรือปฏิบัติหน้าที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบล ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ที่ดำรงตำแหน่ง และหน้าที่ความรับผิดชอบดังนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา อบต. กลุ่มพัฒนาสตรีตำบล อสม. และกลุ่มสตรีแม่บ้าน

3. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีใน องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม วัดได้จากการเข้าร่วม พัฒนาประชาธิปไตยหรือการร่วมกิจกรรมในการดำเนินงานทางการเมืองที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

3.1 การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การที่ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วน ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แสดงออกตามระบอบประชาธิปไตย ในการ ไปลงคะแนนเลือกตั้ง

3.2 การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การที่ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ใช้กลวิธีต่าง ๆ อย่างเปิดเผยติดต่อสื่อสารกับ ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้เพื่อทำให้ประชาชนไปใช้สิทธิของตนตามระบอบประชาธิปไตย

3.3 การแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ หมายถึง การที่ผู้นำสตรีในองค์การบริหาร ส่วนตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้แสดงความคิดเห็น หรือ ความต้องการการวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ในทางการเมืองโดยวิธีการพูด การเขียน โดยผ่านสื่อมวลชน ต่าง ๆ หรือ การพูดต่อสาธารณะ

3.4 การติดตามข่าวสารทางการเมือง หมายถึง การที่ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วน ตำบลยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ติดตามข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับการ เลือกตั้ง เช่น การติดตามข่าวสารการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.5 การรวมกลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้นำสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล ยางท่าแจ้ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้รวมกลุ่มกันเพื่อกำหนดนโยบายและรักษา ผลประโยชน์ของตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเสนอความคิด การติดต่อขอร้องต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปใช้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำสตรีใน องค์การบริหารส่วนตำบลยางท่าแจ้ง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียง